

Koopvaardij

Op 1 december 1940, bijna zeven maanden na de vestiging van de Nederlandse regering in Londen, verliet een Nederlands vrachtschip, de 'Farmsum', een van de havens in het noorden van Schotland teneinde een lading steenkool naar Buenos Aires te brengen¹ – de Engelsen leverden steenkool aan Argentinië, zij kregen er o.m. bevroren vlees voor terug dat in Engeland in distributie kwam. De 'Farmsum', een vrachtschip van gemiddelde grootte (het had een laadvermogen van ruim 5 200 ton), was nog niet zo oud; het was in '29 gebouwd. Eigendom was het van een middelgrote Nederlandse rederij, de Stoomvaartmaatschappij 'Oostzee', welke schepen, doordat de rederij haar zetel niet buiten Nederland verplaatst had, beheerd werden door de Nederlandse Scheepvaart- en Handelscommissie te Londen.

De 'Farmsum', varend onder gezagvoerder B. Jansma, moest zich eerst aansluiten bij een klein convooi; dat kleine convooi diende zich op zijn beurt bij een groter te voegen dat de Atlantische Oceaan zou beginnen over te steken onder dekking van enkele Britse escorteschepen, hoofdzakelijk torpedobootjagers. Er was een nijpend tekort aan dergelijke escorteschepen; de bescherming welke zij boden, gold in die tijd slechts voor een afstand, hemelsbreed, van ca. 450 zeemijlen (omstreeks 830 km). Het was een langzaam convooi waar de 'Farmsum' deel van uitmaakte; onder de veertig schepen die er toe behoorden, waren enkele die maar 7½ mijl (bijna 14 km) per uur liepen – dus diende het convooi als geheel die snelheid aan te houden. Normaal zou het, van Noord-Ierland uit gerekend, een dag of drie iets van bescherming hebben; het zou dan wel een grotere afstand dan 450 mijl afgelegd hebben, nl. 540, maar zou toch pas na die drie dagen een punt 450 mijl uit de kust bereikt hebben; convooien volgden namelijk een zig-zag-koers teneinde het de Duitse *U-Boot*-commandanten moeilijker te maken ze met torpedo's te treffen. Ook als de escorteurs verdwenen waren, moest het convooi bijeenblijven: in geval van nood kon men elkaar helpen.

¹ Bij de weergave van de lotgevallen van de 'Farmsum' volgen wij het relaas dat S. J. van Limburg Stirum opgenomen heeft in zijn werk *Varen in oorlogstijd. De lotgevallen van de Nederlandse koopvaardij in de tweede wereldoorlog* (1947), pag. 62–69.